

Az észak-koreai „remetekirályság” atombombája

Észak-Korea (Koreai Népi Demokratikus Köztársaság – KNDK) már sokadszorra bizonyította, hogy a 23 milliós ország politikai-gazdasági súlyánál lényegesen nagyobb mértékben képes a nemzetközi folyamatok befolyásolására. 2009. május 25-én a KNDK immár második alkalommal hajtott végre kísérleti nukleáris robbantást, súlyos nemzetközi feszültséget keltve ezzel. Jelen elemzés – amelynek szerzője az ELTE Korea Tanszékének adjunktusa – azt kívánja bemutatni, hogy az észak-koreai rezsim legutóbbi nukleáris robbantása nem annyira Phenjan nemzetközi közösséggel vívott diplomáciai huzavonájának részét képezte, hanem sokkal inkább a megosztott félsziget belpolitikai viszonyainak befolyásolását célozta.

Az orosz Távol-Keleten lévő megfigyelőállások mérései szerint a május 25-i robbantás mintegy 20 kilotonna erősségű volt, ami nagyjából a hirosimai atombombáéénak megfelelő rombolóerő. A szöuli Yonhap hírügynökség közlése szerint a kísérleti robbantás a Richter-skála szerinti 4,4-es földrengést váltott ki a régióban, technikai színvonala pedig meghaladta a három évvel ezelőtt lezajlott első nukleáris robbantását. Akkor a phenjani vezetés a Bush-adminisztráció kompromisszumkészségét akarta kikényszeríteni a robbantással, aminek következtében az ENSZ Biztonsági Tanácsa gazdasági és kereskedelmi szankciókat fogadott el a rezsimmel szemben. A KNDK azonban végül jobb alkupozícióban tért vissza a pekingi székhelyű hatoldalú tárgyalásokhoz, ahol 2007 februárjában megegyezés született. A phenjani vezetés vállalta, hogy egymillió tonna nehézelajért cserébe teljes nemzetközi ellenőrzés alá helyezi nukleáris tevékenységét.

A perspektivikus megállapodás ellenére a feszültség nem csökkent a térségben, ugyanis a két Korea közt kialakult együttműködési folyamat ez év elején megszakadt. Ez alapvetően a dél-koreai hatalomváltással magyarázható. 2008 februárjában a két cikluson keresztül kormányzó baloldali vezetés örökébe lépő konzervatív szöuli kormányzat feltételekhez kötötte a KNDK támogatását, valamint lehetővé tette a radikális disszidens szervezetek tevékenységét. Az elmúlt hónapok során a Koreai-közi viszonyok így mélypontra jutottak, ráadásul a félsziget mindkét országában komoly belső feszültségek vannak. Északon a 67 éves Kim Dzsong Il (Kim Jong-il) utódlásának előkészületei zajlanak, ami szükségessé teszi a központi hatalom erejének demonstrálását és az utódként kijelölt 26 éves Kim Dzsong Un (Kim Jong-un) fokozott nemzetközi figyelem melletti bemutatását. Délen pedig a népszerűségéből rendkívül sokat veszített 68 éves Li Mjong Bak (Lee Myung-bak) elnök kormányzata és a békülékeny északi politikát indítványozó baloldali ellenzék között húzódik feszültség, amit Ro Mu Hjon (Roh Moo-hyun) tavaly leköszönt elnök 2009. május 23-ai öngyilkossága tovább súlyosbított.¹

I. Észak-Korea nukleáris ambícióinak eredete

A távol-keleti ország nukleáris tevékenysége hosszú évtizedekre vezethető vissza. Már az ötvenes években megkezdődött az uránérckészletek feltérképezése, majd szovjet tudósok közreműködésével felszerelték az első kutatóreaktort is. A szöuli források szerint a katonai célú nukleáris kutatások 1964-ben kezdődtek meg, de a kibontakozó szovjet–kínai konfrontáció beszűkítette a lehetőségeket. A szovjetek és a kínaiak ugyanis egyaránt attól tartottak, hogy az átadott nukleáris technológia könnyen eljuthat a másik rivális nagyhatalomhoz. Így az észak-koreai vezetés új partnerek keresésére kényszerült: a hatvanas évek második felétől együttműködtek az egykori NDK-val és Csehszlovákiával, a későbbiekben pedig Iránnal,

¹ A leköszönt államfő öngyilkosságához az vezetett, hogy a közelmúltban a szöuli ügyészség korrupciós vádakkal vizsgálatot kezdeményezett ellene, amit a balközép ellenzékhez kötődő sajtóorgánumok boszorkányüldözésnek minősítettek.

Líbiával, Szíriával, sőt Romániával is. A távol-keleti ország 1985-ben csatlakozott az atomrompó-szerződéshez (NPT), így a nemzetközi közösség meglévő aggodalmai átmenetileg csökkentek.

A kilencvenes évek elején azonban az első ellenőrök bizonyítékokat találtak arra, hogy az észak-koreai vezetés nem tartja be a szerződésben foglaltakat. Ráadásul amerikai kém-műholdak felvételeket készítettek egy épülőfélben lévő nukleáris üzemről is.² A phenjani propaganda persze tagadta a vádakat, majd kilátásba helyezték az atomrompó-szerződés felmondását. 1993 tavaszán hosszas diplomáciai huzavona vette kezdetét, melynek során az észak-koreaiak nem kis taktikai érzékről tettek tanúbizonyságot. A nemzetközileg teljesen elszigetelődött országnak ugyanis sikerült elérnie, hogy közvetlen párbeszédet kezdhesse az Egyesült Államokkal.

1994 júniusában Jimmy Carter volt amerikai elnök és Kim Ir Szen (Kim Il-sung, 1912–1994) phenjani tárgyalásai nyomán megegyezés született a felek között. Az amerikaiak az ún. keretmegállapodásban (Agreed Framework) vállalták, hogy egy nemzetközi konzorcium élén lecserélik a katonai célokra is használható atomerőműveket, és a munkálatok ideje alatt a kieső energia pótlására fűtőolajat biztosítanak. A Korean Peninsula Energy Development Organisation (KEDO) nevű szervezet 1995-ben megkezdte a korszerű könnyűvízes atomerőművek építését, az állandó politikai feszültség azonban lehetetlenné tette a gyors és hatékony munkát.

II. Az atomprogram felújítása és annak következményei

A Koreai-félsziget történetének első csúcstalálkozására 2000 júniusában került sor. A balközép irányultságú Kim De Dzsung (Kim Dae-jung) dél-koreai államfő az észak-i fővárosba látogatva számos bizalomépítő lépésről állapodott meg Kim Dzsung Illel.³ Az amerikai kormányzat ezt követően hajlandónak mutatkozott a terrorizmust támogató országok listájának módosítására. 2000 októberében még Madeleine Albright amerikai külügyminiszter is ellátogatott az észak-koreai fővárosba. *„A következtetésem az volt, hogy tárgyilagosan kell kezelnünk Kímet, habozás nélkül közvetlen tárgyalásokat kell kezdeni, és kihasználva Észak-Korea szorult gazdasági helyzetét, meg kell kötni azt az előnyös üzletet, amely biztonságosabbá teszi a térséget és a világot”* – írta később az amerikai külügyminiszter.⁴ A békülékeny hangulatban az észak-koreai vezetést hidegzuhanyként érte a frissen beiktatott George W. Bush amerikai elnök bejelentése, amely az országot a „gonosz tengelyéhez” sorolta.

Kim Dzsung Il észak-koreai vezető az ezredfordulót követő években többször találkozott Csiang Cö-min (Jiang Zemin) kínai államfővel és Vlagyimir Putyin orosz elnökkel, sőt még Koidzumi Dzsunicsiro (Koizumi Junichiro) japán miniszterelnök is megfordult Phenjanban. Az említett nagyhatalmak hajlandónak bizonyultak az észak-koreai gazdaság támogatására, az amerikai kormányzat viszont a 2001. szeptember 11-i terrortámadásokat követő időszakban a nemzetközi terrorizmus elleni harc lehetséges célpontjaként jelölte meg a távol-keleti kommunista országot. Az észak-koreai vezetésnek nagyon kevés eszköze van az amerikai tárgyalókészség befolyásolására: a jongszoni atomreaktor látványos újraindítása és a rakétakísérletek folytatása ezek közé tartozik. A sajátos észak-koreai taktika szerint ráadásul minél nagyobb a feszültség – azaz minél magasabb szinten foglalkoznak az üggyel –, annál nagyobb a kedvező megoldás valószínűsége.

2002. október 4-én James Kelly, az Egyesült Államok külügyminisztériumának helyettes államtitkára hivatalos látogatást tett Phenjanban. A tárgyalások alatt Kang Szok Dzszo (Kang Seok-ju) külügyminiszter-helyettes utalást tett arra, hogy az ország folytatja urándúsítási programját. 2002 decemberében az észak-koreai vezetés a korábban bezárt jongszoni nukleáris létesítmény megnyitása mellett döntött, 2003. január 10-én pedig bejelentették az ország kilépését az atomrompó-szerződésből (NPT). A történetek sokkolták a nemzetközi

² A témáról bővebben lásd Mansurov, Alexandre: The origins, evolution and future of the North Korean nuclear program. *Korea and World Affairs*, 1995. tavasz.

³ A témáról bővebben lásd: Csoma Mózes: *Korea – egy nemzet, két ország*. Napvilág. Budapest, 2008.

⁴ Madeleine Albright: *Egy bevándorló külügyminiszter emlékiratai*. Geopen Könyvkiadó. Budapest, 2004. 642. o.

közvéleményt. A témával foglalkozó szakértők azonban egyetértenek abban, hogy a döntések mögött egy sajátos taktika húzódik.

A realitásokat figyelmen kívül hagyó, vakmerő politikának évezredes gyökerei vannak a megosztott félsziget északi részén. Korea ugyanis már a hidegháború előtt kétezer évvel is megosztott volt: az ókortól a kora középkorig két-három királyság osztozott a félszigeten. A mai Észak-Korea területén egykor elhelyezkedő Kogurjó (Koguryo) királyság hatalmas katonai erejével emelkedett ki a többi államalakulat közül. Az itt élő, koreaiul kima-mindzsok (kima-minjog) néven emlegetett „lovass nép” még a Kínai Birodalommal is szembeszállt.⁵ Nem véletlen tehát, hogy a phenjani vezetés büszkén vállalja a folytonosságot: a helyi agitációban a kilencvenes évek második fele óta hangoztatott Erőteljes Ország (koreaiul Kangsong Taeguk) kifejezés is erre az örökségre utal. A történelmi párhuzamokra érzékeny phenjani vezetés egy fontos momentumot azonban láthatóan nem eléggé vesz figyelembe. Történetesen azt, hogy a sorozatos háborúkban legyengült Kogurjót a Kínai Birodalom végül legyőzte, s a félszigetet a mai Dél-Korea területén húzódó Silla királyság egyesítette. A jelenlegi politikai erőfitogtatás persze tényleges fenyegetést is jelent, hisz a távol-keleti ország vezetése az elmúlt évtizedekben számos alkalommal tette félre a nemzetközi jogot, és veszélyeztette nagyon komolyan a térség stabilitását.

A KNDK elzárkózó politikája úgyszintén a koreai hagyományokra vezethető vissza. Az 1600-as évek közepén ugyanis a sorozatos történelmi sérelmek miatt a feudális koreai udvar kezdett arra törekedni, hogy megóvja az országot a további idegen hatásoktól. A tengerparti övezetekből kitelepítették a lakosságot, s külön őrség gondoskodott az idegen hajók távoltartásáról. Nyugaton ebben az időszakban kezdték a Koreai-félszigetet remetekirályságnak nevezni. Ez az elzárkózás csaknem kétszázötven éven keresztül meghatározta az ország és a külvilág viszonyát.

III. A hatoldalú tárgyalások sorozata

A kínai fővárosban 2003-ban megkezdődött hatoldalú (Dél-Korea, Egyesült Államok, Észak-Korea, Japán, Kína, Oroszország) tárgyalások első számú célja az volt, hogy megbízhatóan rendezze az észak-koreai atomhatalmi ambíciók miatt kiéleződött nemzetközi feszültséget. A tárgyalássorozat megszervezése elsősorban a kínai diplomácia érdeme, s ezzel az egyre pragmatikusabb kínai külpolitika igencsak nagy segítséget nyújtott mind a phenjani, mind a washingtoni döntéshozóknak. Az észak-koreai fél ugyanakkor többször kifejtette, hogy szerinte a hatoldalú tárgyalások célja nem a feszültség csökkentése, hanem az ország nemzetközi nyomás alá helyezése. 2003 augusztusában zajlott le a tárgyalások az első fordulójára, melynek során a felek megállapodtak, hogy a kialakult feszültséget békés eszközökkel, párbeszéd útján rendezik. Kinyilvánították továbbá a félsziget teljes atomfegyvermentességének igényét, és megállapodtak a kölcsönös bizalomépítés szükségességéről is.⁶ A tárgyalások első fordulóján az Egyesült Államok kijelentette ugyan, hogy nem akarja megtámadni a KNDK-t, ugyanakkor egyértelművé tette azt is, hogy megnemtámadási egyezmény aláírását nem tartja lehetségesnek. A kínai és az orosz delegáció viszont az észak-koreai fél biztonsági aggodalmainak megértésére szólított fel.

A tárgyalások második fordulójára 2004 februárjában került sor, és lényegében különösebb eredmény nélkül zárult.⁷ Ugyanakkor azt a dél-koreai egyesítési miniszter is elismerte, hogy ha az amerikai tárgyalófél kissé rugalmasabb álláspontot képviselne, a tárgyalások kétségkívül gyors áttörésre vezetnének.

A harmadik fordulóra 2004 júniusának végén került sor, s ennek első napján az amerikai fél Bush elnök személyes jóváhagyása alapján átfogó kompromisszumos javaslattal állt elő. Amennyiben a KNDK teljes mértékben felhagy a nukleáris programjával, energiaszükségletének kielégítésére havi 45 ezer tonna kőolajat kaphat. Mivel az észak-koreai delegációnak

⁵ A Kogurjó királysággal vont párhuzamokat lásd bővebben Leonid A. Petrov: Restoring the Glorious Past: North Korean Juche Historiography and Goguryeo. *The Review of Korean Studies*, 2004. szeptember. 232–252. o.

⁶ *Korea Herald*, 2003. augusztus 29.

⁷ *Korea Herald*, 2004. március 5.

nem volt meghatalmazása ilyen horderejű kérdésekben dönteni, lényegében nem is tárgyalta a javaslatról.⁸ A tárgyalások folytatásának szükségességéről kötött megállapodás ellenére újabb megbeszélésekre egészen 2005 tavaszáig nem került sor. Ráadásul 2005. február 10-én az észak-koreai tömegtájékoztató hivatalosan bejelentette, hogy az ország rendelkezik nukleáris fegyverekkel.

2005 szeptemberében az Egyesült Államok zároltatta a makaói Banco Delta Asia pénzintézetben lévő közel ötven észak-koreai számlát, amelyeken összesen 24 millió dollár volt. A pénzt elsősorban fegyveralkatrészek beszerzésére, illetve luxuscikkek vásárlására fordították, a számlák zárolása tehát érzékenyen érintette a phenjani vezetést. A KNDK így bejelentette, hogy addig nem hajlandó visszatérni a hatoldalú tárgyalások folytatásához, amíg az Egyesült Államok fel nem oldja a befagyasztott betétek zárlatát.⁹ A politikai nyomásgyakorlás következő lépéseként Észak-Korea 2006. július 5-én rakétakísérletet hajtott végre, ami ismételten sokkolta a nemzetközi közvéleményt. Egy Taepodong típusú nagy hatótávolságú, valamint hat Rodong és Scud típusú közepes hatótávolságú rakétát lőttek fel a Kangvon (Kangwon) tartománybeli Anbjon (Anbyon) támaszpontonról, illetve az Észak-Hamgjong (Hamgyong-puk) tartománybeli Muszudanból (Musudan-ri). Az egyik rakéta ráadásul átrepült Oroszország tengermelléki körzete felett is, ami a KNDK-val addig lojális orosz közvéleményben is visszatehetszt keltett.

Az észak-koreai rakétakísérletek egyértelmű üzenetet fogalmaztak meg. A KNDK egyrészt azt akarja, hogy a nemzetközi közösség vegye őt nagyon komolyan, másrészt demonstrálja, hogy egy fegyveres konfliktus esetén az ókori Kogurjó királysághoz hasonló vakmerőséggel támadnának neki a sokkal nagyobb ellenfélnek is.

2006 augusztusának végén az észak-koreai külügyminisztérium közölte, hogy a külföldi bankszámláik befagyasztása miatt komoly retorziókra kerülhet sor. *„A KNDK mindent meg fog tenni ideológiája, rendszere, valamint szuverenitása védelmében”* – közölte a KCNA állami hírügynökség.¹⁰ A Csoszon Sinbo (Chosun Sinbo) című Japánban megjelenő észak-koreai lap pedig a kísérleti atomrobbantást is kilátásba helyezte. A lépés nem sokat váratott magára: előzetes bejelentést követően kísérleti nukleáris robbantásra került sor. *„A KNDK tudományos kutatóinak csapata sikeres és teljesen biztonságos föld alatti atomkísérletet hajtott végre 2006. október 9-én, a csucshe-időszámítás 95. évében, abban a hősi korszakban, amelyben az ország egész lakossága nagy lépést tesz előre egy hatalmas és virágzó szocialista nemzet felépítése felé. Semmiféle veszély nem keletkezett az atomkísérlet nyomán, mert azt tudományos megfontolások és körültekintő számítások alapján hajtották végre, 100%-ban hazai tudás és technológia felhasználásával. A kísérlet történelmi esemény, mert nagymértékben bátorítja és elégedettséggel tölti el a Koreai Néphadsereget és a népet, amely nagy erejű és független védelmi képességgel kíván rendelkezni”* – közölte a KCNA állami hírügynökség.¹¹

A történetek széles körű nemzetközi felháborodást váltottak ki. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa gazdasági és kereskedelmi szankciókat fogadott el a phenjani rezsimmel szemben. A világszervezet egyhangúlag hozta meg döntését, egyben felszólította a tagállamokat, hogy tartóztassák fel a KNDK-ba tartó szállítmányokat, megakadályozandó a tiltott technológiákhoz való hozzájutást. Tiltalom alá került továbbá a luxuscikkek bevitel is a távol-keleti országba. A szankciók bevezetése persze azonnal felvetette a kérdést: milyen hatékonysággal lehet nyomást gyakorolni a világ egyik legelzártabb országára gazdasági büntetőintézkedésekkel? A KNDK-nak ugyanis valamennyi teherhajó átvizsgálása esetén is maradnak kapui a külvilág felé a kínai és az orosz határszakaszokon. A phenjani vezetés ráadásul az otthon

⁸ Korea Herald, 2004. június 24.

⁹ 2006 elejétől a phenjani vezetés tíz ország huszonhárom különböző pénzintézetében nyitott számlákat, hogy pótolja az Egyesült Államok által zároltatott makaói betéteket. A korábbi gyakorlattól eltérően a betéteket magán-személyek nevére nyitották, hogy elkerüljék azok befagyasztását. A washingtoni finanszírozású Szabad Ázsia Rádió (RFA) ugyanakkor közölte, hogy az észak-koreai állami vállalatok számláin kívül a magánbetéteket is zárolni fogják, mivel a legális és az illegális tevékenység nem különíthető el egymástól.

¹⁰ DPRK Foreign Ministry Spokesman Demands U.S. Lift of Financial Sanctions. Korean Central News Agency, 2006. augusztus 28. www.kcna.co.jp.

¹¹ Phenjan hivatalos közleménye a kísérleti robbantásról. NOL, 2006. október 9. www.nol.hu.

maradt családtagokkal bármikor zsarolhatja a külföldön élő, gyakran külföldi állampolgárságú koreaiakat, hogy kerülő utakon juttassanak haza különféle szállítmányokat vagy berendezéseket.

A nemzetközi közvélemény alapvetően egyetért abban, hogy csak Kínának van lehetősége a kőolajszállítások leállításával, a kiskereskedők beutazásának megakadályozásával, illetve a határvidék esetleges zárásával tényleges nyomást gyakorolni a phenjani vezetésre. Több jel is utal arra, hogy Kína és Észak-Korea hagyományosan szolidáris viszonya megőrizte a kísérleti atomrobbantást. A KCNA hírügynökség persze továbbra is a „sino-koreai barátság” elmélyítéséről, a két ország vezetésének teljes egyetértéséről tesz napi jelentéseket. Dél-Korea emiatt attól tart, hogy a nagyhatalmi támogatás látszatának fejében a phenjani vezetés elvtelen kompromisszumok sorába megy bele Kínával szemben, amelyek a rendszer összeomlását követően is éreztetni fogják hatásukat. Ezek között elsősorban a kínai vállalatoknak adott különleges engedményeket lehet megemlíteni: a közelmúltban több kínai bányászati társaság hajtott végre működőtöke-beruházásokat a KNDK-ban, így az ország nyersanyagkészleteinek kitermelése lassan kínai kézbe kerül.¹²

A koreai félsziget viszonyainak alakításában most Kína a főszereplő – írja a szöuli *The Daily NK* című szaklapban megjelent tanulmányában Andrej Lankov nemzetközi hírű Korea-kutató, aki maga is a phenjani Kim Ir Szen Egyetemen végezte tanulmányait.¹³ A pekingi vezetésnek egy lojális ütközőállamra van szüksége saját határai és az amerikai érdekszférába tartozó Dél-Korea között, de ennek vezetésére az öntörvényű Kim-klán alkalmatlan. Lankov szerint az Egyesült Államokhoz hasonlóan Kína is változásokat szeretne Észak-Korea legfelsőbb szintű vezetésében. Az orosz Korea-kutató úgy véli, hogy a dél-koreai politológusok kissé túlreagálják a kínai befolyás növekedésének veszélyét, amikor a „Tibet-szindróma” kialakulását prognosztizálják, bár alapvetően igazuk van. A pekingi vezetés szeretné elkerülni Észak-Korea teljes összeomlását, aminek következtében Dél-Korea fennhatósága kiterjedne az egész félszigetre. Ezért egy Kína-barát katonai puccsot szervezhetnek, ami egy szatellit állam létrejöttét fogja eredményezni, nagyjából akkora függetlenséggel, mint amekkorával a Szovjetunió uszályába tartozó kelet-európai országok rendelkeztek. És mivel a pekingi vezetés azonnal saját felügyelete alá helyezné a phenjani tömegpusztító fegyverek arzenálját, a változások egybevágóan az amerikai érdekekkel is.

Egy Kína-barát katonai hatalomátvétel esetén elképzelhető, hogy a pekingi vezetés fegyveresen is a puccsisták segítségére siet majd.¹⁴ Ez azonban ártana Peking nemzetközi megítélésének, mivel párhuzamba lehetne állítani a Szovjetunió 1979-es afganisztáni beavatkozásával – véli Andrej Lankov. Az Egyesült Államok hivatalosan persze elítélné a kínai beavatkozást, de ez vélhetően kimerülne néhány szenvedélyesebb sajtónyilatkozatban. A Kína által hatalomra segített puccsisták gyors népszerűsége tennéek szert, hisz a nómenklátúra nagy része megőrizhetné pozícióit, s a gazdasági reformok beindításával hatalmas vagyonokra tenne szert, az életkörülmények gyors javulása pedig a lakosság lojalitását is biztosítaná. A Dél-Korea által kínált „beolvasztásos” egyesítés esetén viszont a nómenklátúra szinte azonnal elveszítené politikai-gazdasági befolyását.

IV. A második nukleáris próbarobbanás, és a félsziget belpolitikai viszonyai

2006 decemberében a KNDK végül is visszatért a pekingi hatoldalú tárgyalásokhoz, bár az ülés pár nappal később hirtelen véget ért. 2007 januárjában viszont az Egyesült Államok és Észak-Korea képviselői a német fővárosban több ízben is tárgyaltak egymással, s megállapodtak arról, hogy sürgősen újra kell kezdeni a hatoldalú tárgyalásokat. Christopher Hill amerikai főtárgyaló határozottan cáfolta azt az értesülést, hogy északi-koreai partnerével egy

¹² Ruediger Frank: *The Second Inter-Korean Summit: Four Arguments Against and Why They Could Be Wrong*. *Nautilus Institute*, 2007. augusztus 14. www.nautilus.org.

¹³ Lankov, Andrej: *Kim Jong Il chong'kwon pung'koi'wa chung'guk choi'son'ui sonthek'un?* (A Kim Dzsong Il kormányzat összeomlása, mint Kína legjobb döntése? – koreai nyelven) *The Daily NK*, 2007. január 5. www.dailynk.com.

¹⁴ A témáról bővebben lásd Csoma Mózes: *Észak-Korea a kínai szatellit állammá válás útján*. *Külügyi Szemle*, 2008. 1. szám.

előzetes megállapodást írt volna alá a nukleáris program felfüggesztéséért cserébe ajánlott gazdasági kedvezményekről és fűtőanyag-szállításokról. A pekingi tárgyalások február elején kezdődtek meg, s ezúttal végre eredménnyel zárultak. A megállapodás értelmében Phenjan bezárja a jongbjoni atomerőművet és beengedi az országba a Nemzetközi Atomenergia-ügynökség képviselőit, cserébe először 50 ezer tonna nehézolajat, majd később további 950 ezer tonna nehézolajat vagy azzal egyenértékű energiahordozót kap.

A perspektivikus megállapodás ellenére a feszültség nem csökkent a térségben. Mint már említettük, az elmúlt hónapok során a Korea-közi viszonyok igencsak megromlottak, s ez kockára tette az elmúlt tíz év szinte valamennyi eredményét. A két cikluson keresztül hivatalban lévő balközép szöuli kormányzat által beindított gazdasági együttműködés lényegében megszűnőben van: tavaly nyáron felfüggesztették a déli turistacsoportok beutazását az északi Gyémánt-hegységbe, leállt a szimbolikus jelleggel helyreállított vasúti teherforgalom, valamint felvetődött az eddigi legnagyobb működőtőke-beruházásnak számító keszongi ipari park bezárása is. A feszültség első számú forrása az, hogy a szöuli elnöki rezidenciára tavaly februárban beköltözött Li Mjong Bak a kemény politika híveként feltételekhez kötötte a gazdasági együttműködés további szélesítését, valamint a KNDK anyagi támogatását. Mivel a konzervatív politikus nagyon sokat veszített a népszerűségéből, az északi vezetés a feszültség fokozásával igyekszik befolyásolni a déli belpolitikai csatározásokat. Ezt egyébként nem először teszi.

A KNDK belső viszonyai is igénylik a feszültség növelését. A tavaly augusztusban kisebb agyvérzésen átesett Kim Dzsong Il az idei év elején elszánta magát a régóta esedékesnek számító hatalomátadási művelet beindítására. Az utódként megjelölt harmadik Kim fiú megfelelő imázsépítéséhez viszont fokozott nemzetközi figyelem szükséges, amelynek során a „trónörökös” kétségbevonhatatlanul fontos személyiségként képes feltűnni. A 26 éves Kim Dzsong Un örökléséről négy hónappal ezelőtt lehetett először hallani, azt követően, hogy a fiú január 8-i születésnapja alkalmából apja direktívában tájékoztatta döntéséről a Munkapárt vezetését. A kiszivárgott információt azonban senki sem tudta megerősíteni: a rezsimen belüli források is csak a pártapparátusban és a néphadseregben terjedő pletykákról tudtak beszámolni. A kijelölés a május 25-i nukleáris próbarobbantást követően nyert bizonyosságot: az elszigetelődött kommunista rezsimben ugyanis hivatalosan értesítették a Koreai Munkapártot, a Koreai Néphadsereget, valamint a Legfelsőbb Népi Gyűlés – a helyi törvényhozás – elnökségét is. A fejleményeket június 2-án a szöuli hírszerzés is megerősítette.¹⁵

A legkisebb Kim fiú hivatalos kijelölése azt jelenti, hogy apja uralma a végéhez közeledik, s a megosztott félszigeten egy meglehetősen bizonytalan korszak veszi kezdetét. A volt szocialista országok között példa nélkül álló apáról fiúra történő hatalomátörökítés ugyanis már a múlt század hetvenes-nyolcvanas éveiben sem volt zökkenőmentes, a feudális koreai hagyományok harmadik generációs továbbélése pedig már kimondottan nehezen kivitelezhető. Csong Sze Hjon korábbi szöuli egyesítési miniszter egy nyilatkozata szerint 2004-ben maga Kim Dzsong Il is elismerte, hogy a családon belüli hatalomátörökítés felett eljárt az idő. Az utód személyét ráadásul el kell fogadtatni a phenjani nomenklatúra három meghatározó tényezőjével: a pártapparátussal, a néphadsereggel, valamint a Kim-klán kimaradt tagjaival is. A Koreai-félsziget körül kibontakozó nemzetközi feszültség és az ország háborús készenléte pontosan ezt a folyamatot segítheti elő.

A hivatalos kijelölés hírére május utolsó hetében továbbították a KNDK külképviselőire is, bár a fejlemény nemzetközi szintű terjesztését megtiltották a diplomataknak. Szakértők szerint ez azt jelentheti, hogy a megfelelő imázs kialakítása céljából csak fokozatosan fogják „láthatóvá tenni” a szerencsés kiválasztottat. Valószínűsíthető az is, hogy a tényleges hatalomátadásra 2012-ben kerül sor, amikor is a kommunista dinasztia megalapító Kim Ir Szen születésének századik évfordulóján a KNDK a helyi propaganda szerint el fog jutni az Erőteljes Ország állapotába.

¹⁵ Spy agency confirms N.K. leader's third son as successor. *Yonhap News*, 2009. június 2. www.yonhapnews.co.kr